

Jaume Suau Castro

Plural imperfecte

Juneda, Editorial Fonoll, 2018

Plural imperfecte és el primer poemari que Jaume Suau ofereix en solitari, però de cap manera constitueix la seva estrena com a poeta, ja que ha col·laborat en diversos recitals poètics i ha contribuït a difondre la poesia a les nostres contrades, especialment com a principal impulsor, juntament amb l'Ajuntament de Bellví, dels recitals de l'"Hort Poètic", en què convidats tocats pel llamp de la creació lírica acuden anualment a fruitar amb la lectura de composicions escrites expressament per a l'ocasió i a culminar l'aplec amb la plantada d'un arbre.

Els qui s'acostin a la poesia, i a la literatura en sentit ampli, com a mitjà eficaç i plaent per a entendre la vida, com a una eina que permet reflexionar sobre vivències que en algun moment els han superat o els han colpit, connectaran de ple amb els poemes d'aquest recull. En aquesta línia, ens venen al cap les paraules d'un dels escriptors contemporanis que més ha reflexionat sobre la creació literària: Jaume Cabré. Aquest, en *Les incerteses* (2015), ens convida a pensar-hi a partir d'un poema de Lluís Calvo titulat "El Faquir":

El poeta allibera les formes de dolor.
Reposa en llits punxents, s'empassa focs i espases,
suporta el frec ardent de vidres, rocs i brases.
Però el verb, enclavant-s'hi, en llaura la buidor.

Jaume Suau ve a ser aquest faquir que generosament ens proporciona, a partir de la seva experiència singular, uns mots reposats, que connecten amb nosaltres, els lectors, i que preparen el terreny perquè hi neixi, hi creixi i hi grani un bé de Déu d'interpretacions plurals que ens connecten amb la nostra experiència particular. Suau fa seu el vers de Jaume Pont que diu «Jo no parlo de mi, sinó des de mi», i és precisament aquesta perspectiva la que ens obre les portes del sentit del seu poemari i fa possible que ens hi reconeguem.

El poeta aconsella sàviament d'acostar-nos a la lectura sense presses, deixant-nos amarar pels mots, i ens fa fixar en el que anomena *la incertesa de les petites coses*, la qual es fa més palesa en els moments de crisi. Aquest convit a la calma, a fruitar de la vida lenta, profundament i reflexiva, és sens dubte una aposta avui d'allò més revolucionària per als qui no es poden escapar de la tirania de les obligacions i dels horaris. Llegir-lo "seguint les instruccions", en aquest sentit, és terapèutic, altament recomanable i, per si sola, una proposta serena mereixedora d'aplaudiment.

Les grans seguretats s'esvaeixen a partir d'una edat o després de recórrer una part del camí de la nostra vida amb sotracos importants. És en els moments de pèrdua, de trencament, de crisi... que la desatenció per les petites coses s'acaba, si més no momentàniament, i aquestes prenen més importància; els dubtes, la incertesa ens fan posar el fre, ens aboquen, si us plau per força i inconscientment, a reiniciar els sistemes: per analitzar la situació, per evocar-la, per constatar les dificultats de comunicació, per assimilar tot plegat, per fer les paus amb la vida..., i *Plural imperfecte* n'és un fidel reflex.

Els poemes de Suau no necessiten un lector expert en poesia, però sí ric d'experiències, valent, disposat a no girar l'esquena a les pròpies emocions, a les sensacions, als records plaents que ja no es repetiran i al present que ens decep, que ens fa mal i que ens aboca sense crosses a un futur ple d'incògnites.

El poeta avisa que el llibre no segueix una ordenació o estructura determinada i reclama la nostra complicitat com a lectors perquè cadascú se'l faci seu. Ara bé, no cal ser gaire viu per copsar que el temps constitueix l'element vertebrador determinant, el qual s'organitza en dos eixos de coordenades. En primer lloc, pel vincle amb la mare, a la qual dedica el volum, i el rastre d'incomunicació, de pèrdua precoç de connexió, a causa de la malaltia, fins arribar a la definitiva pèrdua física. El poema "Plural imperfecte",

que obre i dona títol al recull, ens proporciona les claus principals del poemari:

En el seu dia vàrem ser un,
però en aquests moments
un més un no són dos.

Més aviat formem
un plural imperfecte
si és que existeix.

En la primera part, som en el territori del que és, de l'afirmació, però en què es constata que el món racional, el llenguatge matemàtic, no serveix per a explicar-lo. En canvi, és des del poema que es gosa apuntar (amb *el més aviat*) que potser existeix aquest plural (terme gramatical), i que, per tant, els dos elements de l'anterior suma poden ser contemplats, això sí, amb un resultat no reeixit (imperfecte), perquè un dels dos no hi és present. I què seria, doncs, un plural perfecte? Un i un, dos? Un i un, un, i, per tant, un retorn al singular?

Per una altra banda, els darrers poemes del llibre ens fan posar a la pell de qui experimenta la sensació de vertigen i de desconcert en presenciar l'agonia ("Espasmes muts") i la mort de la mare vista com a un nou part, ben oposat al primer, atès que en morir, aquesta dona foscor a "l'ànima enfonsada i el crit ferit" del nounat, en un entorn nocturn i sense lluna, dominat per la desorientació ("incongruència"). La voluntat de pervivència és expressada en primera persona a "Deixa":

No vull clavells de color
al meu sepulcre,
ells també moren
i ningú no els enterra.

El poeta es manté fidel a aquest desig, i així ho expressa en el poema final de dos únics versos, un dístic contundent, demolidor, definitiu ("Flors de marbre"):

Al cementiri hi ha flors de marbre i pedra
esclaves del temps i d'una eterna primavera.

Com les flors en la làpida, immortalitzades artísticament mitjançant el cisell de l'escultor, l'art de la paraula ha permès transformar les vivències compartides, els sentiments i les experiències viscudes en matèria poètica i en un producte que planta cara a la fugacitat del temps.

En segon lloc, l'eix temporal és regit per la visió de l'hort en les diferents estacions de l'any, des del despertar de la natura fins al de la porció de terra i de vegetació que litúrgicament es prepara per a la paràlisi, la letargia de l'hivern. L'hort és l'espai d'interacció de les persones amb l'entorn natural, és l'escenari d'evocació d'experiències compartides, en què les paraules no hi tenien cap protagonisme ("Recordes, pare..."), un marc per a la contemplació, en què suren records familiars associats a una determinada descripció del paisatge (com a "És temps de calma", en què les flors del camí recorden els llençols brodats de la padrina), el lloc en què orgànicament ens fem també terra i amarem els nostres sentits —molt especialment la vista, però també l'olfacte i el tacte— ("Em faig terra", "Rostolls d'ambigüitats"); en definitiva, esdevé una mena de *locus amoenus* que l'home domina perquè en treu un rendiment, però que constitueix una porció de món que pren vida, que es personifica, que connecta i reflecteix les emocions de qui el contempla, i alhora un espai simbòlic, d'una vida que no acabem de saber llegir, de desxifrar. Per això, a l'hort, hi podem trobar margarides *sense sentit* —qui sap si perquè desfullant-les hom ha buscat un sí o un no a algun interrogant; però, alerta al parany: en poden tenir, de sentit?—, *paraules* que suren en l'aigua, formigues que fan fila a semblança dels *punts suspensius* dels somnis, i ocells en perfecta *sintaxi*, que volen per un cel "inútil" (un adjectiu que ens transporta als darrers versos del poema "El combat dels poetes", de Màrius Torres, que diuen que "els versos volaran amb un impuls tan llarg / que es perdran en el cel inútil de la glòria").

Deixant de banda el valor estructural del pas del temps, però sense moure'ns del marc natural, els lectors de la plana d'Urgell es poden reconèixer emocionalment en l'entorn descrit i evocat. Suau, com també Josep Borrell a *Ànima, aigua* (2017), hi aboca els seus records i experiències, com ara en el poema "Estany d'Ivars", en què el Jo interactua amb complicitat amb aquest espai. Ara bé, el paisatge del canal ens connecta a un món perdut, de la infantesa i la joventut, transformat en canalitzacions de ciment que priven les plantes d'arrelar i de créixer seguint les lleis naturals. Aquesta incapacitat de retorn a aquell temps i de recreació mitjançant una renovada contemplació, el poeta la sentència a "La banqueta". De res ha servit que la clarivent Maria Mercè Marçal, en el poema "Tombant", del recull *Bruixa de dol* (1977), fes el prec següent:

La mort crema el darrer rostoll.
I aparia la rella.

No talleu els arbres del canal!

A *Plural imperfecte* criden l'atenció diversos aspectes més que de manera transversal donen caràcter al recull. Entre altres, en primer lloc, es descriu com el temps ha fet estralls en l'àmbit domèstic, fet que es palesa, especialment i per exemple, en la casa deshabitada la buidor de la qual fereix l'ànima, en la calaixera que es resisteix a ser oberta, en les finestres oblidades i en el reflex de la pèrdua en una casa que "cria a silenci i invita a un compàs d'espera absurd" ("fatiga de temps"). En segon lloc, hi és omnipresent la incomunicació, la impossibilitat d'entesa ("Un Martini, si us plau"), en què cadascú acaba per construir "el seu propi desert", o l'obsessió ("Vaig escriure el teu nom una i cent vegades"), les quals se subratllen amb l'ús de les sinestèsies, d'oxímorons, amb l'aplicació de terminologia gramatical i poètica per a definir estats d'ànim i situacions (referències a la rima, a "Ets l'assonant rima", o a composicions com el haiku, a "Rangtime de pell sensible") i amb el recurs d'emprar el llenguatge musical per a plasmar aquestes dificultats —compàs desigual, compàs d'espera absurd...—, i les referències a estils i composicions concretes —com ara, un vals mal ballat ("Malencert"), el *rangtime* ("Rangtime de pell sensible"), el rèquiem ("Al so d'una vella cançó de Van Morrison") o la composició *Rhapsody in blue*, de George Gershwin ("No fa per tu"), entre altres referències. En aquesta línia, i en tercer lloc, és present l'assaig d'acostament a la identitat adoptant procediments matemàtics que, malauradament, no condueixen a resoldre les incògnites ("Sistema d'equacions"):

En el sistema d'equacions
de què formo part
em pregunto
si x és igual a y
o més aviat x és com y

I, en quart lloc, s'expressa la fruïció de l'instant en realitzar una activitat d'allò més natural com és córrer: uns moments breus de "vol" en què el poeta experimenta la màxima felicitat i sent l'efímera llibertat de «guanyar la pròpia ombra i descobrir-se a si mateix» ("Córrer").

Jaume Suau, doncs, ens posa al davant unes, ves per on, *petites coses* com ara la tendresa, la calma, l'enyorança, el desencís, el dol, l'enamorament... en forma de poesia (la poesia de les coses menudes) i ens convida, amb *Plural imperfecte*, a entrar en l'àmbit de la seva experiència particular perquè, qui sap?, puguem construir mitjançant aquestes lectures un plural (sigui com sigui) al més perfecte possible, si és que existeix.

IMMA FARRÉ I VILALTA

Carles Porta

El dia que vaig marxar

Barcelona, Editorial Fanbooks, 2018.

Al llarg de la seva relativament curta trajectòria literària, iniciada el 2005 amb la publicació de *Tor, tretze cases i tres crims*, Carles Porta (Vila-sana, 1963) té el costum d'escampar petites obres enmig de la que podríem considerar la seva obra major, elaborada fins avui dia a partir de la crònica rural negra més propera. De moment està formada pel triangle de Tor, Fago i Castells. Sembla com si, després d'haver-se capbussat en històries a les quals ha dedicat molt temps i esforç i que l'han acabat absorbint excessivament, tingues necessitat d'oxigenar-se. Posterior a *Li deien pare* (2016), la sòrdida història basada en el pederasta de Castells, podríem incloure *El dia que vaig marxar* (2017) dins la categoria de les obres menors. Porta intenta atansar-se a la literatura juvenil, un gènere amb una patrons que, més o menys, són seguits per tots els escriptors. I això té els seus perills. O dit d'una altra manera, les seves servituds. Vol dir, en primer lloc, que si aspirem a omplir els despoblats prestatges de les biblioteques dels adolescents actuals amb el nou títol, has de pensar a entrar, sobretot, en el mercat dels instituts de secundària i això suposa limitar la incorrecció política. Anar una passa més enllà del que és políticament correcte pot fer que se't tanquin les portes de moltes aules. I si bé és cert que la literatura catalana actual és sensible a tots els temes que afecten la joventut (des del consum de drogues al racisme, passant per l'anorèxia, la violència de l'assetjament escolar o la petita delinqüència) també ho és que les històries acaben emmotllant-se a la moral vigent i paren molt compte a no transgredir-la. Carles Porta coqueteja amb aquestes fronteres morals invisibles quan introdueix certs temes com la necrofilia en una nit boja amb estudiants de Medicina, quan parla del consum de droga, quan relata una masturbació mútua a través d'internet o quan introdueix el desig sexual entre alumnes i professors. O, d'una manera més estètica i local, quan fa burla de la fascinació cap a la boira que, d'uns anys ençà, sembla que formi part d'allò que qualsevol lleidatà sensible està obligat a venerar.

Porta accedeix a la literatura juvenil a través d'una reinterpretació del que potser és el clàssic de la literatura adolescent del segle XX, *El guardià en el camp de sègol* de J. D. Salinger, qui, tot i la repercussió de l'obra, la va escriure sense pensar a omplir les motxilles dels estudiants nord-americans de les *high schools* de postguerra sinó per retratar un adolescent, Holden Caulfield, on es barregen la ràbia, la desesperació, la